

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים בעניינים מנהליים

ע"ם 1811/12

לפני: כבוד השופטת מ' נאור
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית

המערעות: 1. לשכת עורכי הדין בישראל
2. ועדת הבחינות של לשכת עורכי הדין

נגד

המשיבים: 1. חן לב רן
2. מורן טימן
3. ורדה פנסטר
4. יעקב פלהיימר
5. אמיר כבהא

ערעור על פסק דינו של בית המשפט לעניינים מנהליים
בירושלים ב-עת"מ 36922-12-11 מיום 1.2.2012 שניתן על
ידי כבוד השופטת נאוה בן אור

תאריך הישיבה: כ"ו בניסן התשע"ב (18.04.12)

בשם המערעות: עו"ד יאיר עשהאל; עו"ד דרור גדרון

בשם המשיבים: עו"ד שי דקס; עו"ד רון סלמון

פסק-דין

השופטת מ' נאור:

ביום 18.4.2011, לאחר שמיעת טענות הצדדים הודענו על קבלת הערעור, ועל
כך שנימוקנו יינתנו בנפרד. ואלה נימוקינו:

1. לפנינו ערעור של לשכת עורכי הדין וועדת הבחינות של הלשכה על פסק דינו
של בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 1.2.12 (השופטת נ' בן אור) שקיבל (באופן
חלקי) עתירה מינהלית שהוגשה לגבי בחינה בכתב של לשכת עורכי הדין, וקבע כי גם

חלופה ג' לשאלה 85 לבחינת הלשכה "תוכר כחלופה נכונה". זאת בנוסף לשאלה א' שנקבעה נכונה על ידי המשיבה 2. כתוצאה מפסק הדין, עבר המשיב 4 את הבחינה (ויחד עימו 3 נבחנים נוספים, שאינם צד להליך זה). באשר ליתר המשיבים, שניים מהם משכו את העתירה המנהלית שהגישו, ולגבי השניים האחרים אין בפסק הדין כדי להשפיע על עניינם.

2. הלשכה מערערת לפנינו על פסק הדין. לטענתה בית המשפט התערב בשיקול דעתה של הוועדה הבוחנת שלא לפי הקריטריונים שנקבע בהלכה הפסוקה. התערבות זו, לטענתה, שמורה למקרים חריגים, ובענייננו לא היה מקום לכך שבית המשפט ירד לפרטי התשובות לשאלה 85. עוד נטען כי גם לגוף העניין, ואילו היה בית המשפט יושב כערכאת ערעור על החלטות המשיבה 2 – לא היה מקום לפסול את החלטתה ולקבוע כי גם תשובה ג' תיחשב כתשובה נכונה.

המשיב 4, אשר כאמור הוא היחיד מבין המשיבים שפסק הדין משפיע על עניינו, טוען כי המקרה שלפנינו הוא בגדר אותם מקרים חריגים בהם תיתכן התערבות של בית המשפט, ועוד טוען כי לגוף העניין אין פגם בהחלטה כי תשובה ג' תוכר אף היא כחלופה נכונה.

כאמור, פסקנו במעמד הדיון כי יש לקבל את הערעור.

3. שאלה 85 לבחינה שנערכה ביום 3.11.2011 נוסחה כדלקמן:

"... 'עורך דין החליט לבער את כל התיקים בהם טיפל ואשר ההליכים המשפטיים בהם הסתיימו. עורך הדין הודיע במכתב ללקוחותיו או ליורשיהם (אם נפטרו), על כוונתו לעשות כן, והציע להם לקבל את החומר, להעתיקו או לצלמו.
איש מהם לא נעתר להצעה של עורך הדין.
מה הדין?"

א. ניתן לבער את התיקים אם חלפו 5 שנים לפחות מיום סיום ההליכים המשפטיים, ובלבד שלא יבער צוואות או מסמכים אחרים שנמסרו לו למשמרת, על פי ההסכם, בשביל הלקוח או בשביל אחר.

ב. ניתן לבער את התיקים אם חלפו 7 שנים לפחות מיום סיום הטיפול בתיק או מיום סיום ההליכים המשפטיים, ובלבד שלא יבער צוואות או מסמכים

אחרים שנמסרו לו למשמרת, על פי ההסכם, בשביל הלקוח או בשביל אחר.

ג. ניתן לבער את התיקים אם חלפו 5 שנים לפחות מיום סיום הטיפול בתיק או מיום סיום ההליכים המשפטיים, ובלבד שלא יבער צוואות או מסמכים אחרים שנמסרו לו למשמרת, על פי ההסכם, בשביל הלקוח או בשביל אחר, ללא אישור הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין.

ד. ניתן לבער את התיקים אם חלפו 7 שנים לפחות מיום סיום הטיפול בתיק או מיום סיום ההליכים המשפטיים, ובלבד שלא יבער צוואות או מסמכים אחרים שנמסרו לו למשמרת, על פי ההסכם, בשביל הלקוח או בשביל אחר, ללא אישור הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין.

אין חולק, כי תשובה א' היא תשובה נכונה, וזו התשובה שנקבעה כנכונה על ידי המערערות. 52% השיבו נכונה על שאלה זו, 35% בחרו בתשובה ב', 6% בחרו בתשובה ג' ו-6% בחרו בתשובה ד'.

המשיבים טענו בבית המשפט המחוזי כי תשובה ג', בה בחרו הם, אף היא תשובה נכונה, שהרי שתי החלופות קובעות אותו הדבר, היינו, שניתן לבער את התיקים. חלופה ג' מוסיפה כי אין צורך בקבלת אישור הוועד המחוזי. משכך, ביקשו כי בית המשפט יורה על ביטול השאלה, או על הוספת חלופה ג' כחלופה נכונה נוספת.

4. אין מחלוקת על נכונות תשובה א', אך בית המשפט קבע, כאמור, כי יש להכיר גם בתשובה ג'. מייד בפתח פסק דינו, פנה בית המשפט המחוזי לבחון אם תשובה ג' נכונה היא, ולא עמד, תחילה, על היקף ההתערבות השיפוטית בכגון דא. ההלכה הפסוקה לא נעלמה מעיני מותב בית המשפט כפי שעולה מפסק דין קודם – עת"מ 18235-12-10 אשריאן ואח' נ' לשכת עורכי הדין בישראל ואח' (טרם פורסם, 27.1.2011). לדעתנו צודקת הלשכה בטענתה כי בנסיבות העניין, לא היה מקום לכך שבית המשפט ישם עצמו בנעליה של ועדת הבחינות, וידון לגופה בשאלה אם גם תשובה ג' נכונה היא.

5. ההלכה הפסוקה בעניין היקף ההתערבות השיפוטית בשיקול דעתן של ועדות בחינות מקצועיות נקבעה בהלכת קוריןאלדי:

"...בית-משפט זה אינו יושב כוועדת ערעורים על הגוף שהוסמך על-פי חוק לדון בבחינות מקצועיות, ואינו

מוכן להחליט, במקומו של הגוף המוסמך, מה התשובות הנכונות ואם הנבחן הצליח בבחינה. כך בתחום הרפואה ובתחום מקצועות אחרים שבהם אין בידי בית-המשפט ידע מקצועי. הכלל הוא שבית-המשפט אינו נוטה להתערב בשיקול-הדעת של מי שהוסמך לבחון את הכשירות המקצועית, אלא אם הוכח לו כי שיקול-הדעת לוקה בפגם של שיקולים זרים או בפגם אחר מן הפגמים שיש בהם כדי לפסול שיקול-דעת מינהלי... זה הכלל גם בתחום המשפטים, ואין בכך כדי לשנות שבתחום זה מצוי בידי בית-המשפט ידע מקצועי, כך במיוחד כאשר הסמכות לבחור את השאלות בבחינה, לקבוע מה התשובות הנכונות לשאלות אלה, ולהחליט מי עמד בבחינה, הופקדה על-ידי החוק בידי גוף בעל כשירות מקצועית גבוהה, כמו הוועדה הבוחנת. (בג"ץ 7505/98 קורניאלדי נ' לשכת עורכי הדין בישראל, פ"ד נג(1) 153, פסקה 14 (1999)).

ובפרשה אחרת נאמר:

"כפי שהבהרנו, וחזרנו ובהרנו, בית משפט זה אינו יושב כערכאת ערעור עליונה בעניין בחינות הלשכה. כשם שלא נחליט במקומן של רשויות אחרות העורכות בחינות סטטוטוריות מה הן התשובות הנכונות, כך נימנע מלהתערב בהחלטות המוסדות המוסמכים של לשכת עורכי הדין בענין התשובות הנכונות: (בג"צ 4904/04 ותד מוחמד נ' לשכת עורכי הדין (לא פורסם) והאסמכתאות בו; עתירה לדיון נוסף נדחתה, בג"צ 5524/04). זהו הכלל ואין נפקא מינה שהעותרים טוענים הפעם כי הם מופלים לרעה כלפי אלה שעברו את הבחינה." (בג"ץ 5407/05 נהרי נ' לשכת עורכי הדין בישראל, פסקה 2 (לא פורסם, 16.6.2005)).

6. אכן, אין זה כלל בל יעבור. בית המשפט יתערב בשיקול דעתה של ועדת הבחינות מקום בו הוועדה חרגה מסמכותה, ושאלה שאלות בנושאים שאינם כלולים ברשימת הנושאים המופיעה בתקנה 18 לתקנות לשכת עורכי הדין (סדרי בחינות בדיני מדינת ישראל ובמקצועות מעשיים), התשנ"ג-1962 (בג"ץ 10455/02 אמיר נ' לשכת עורכי הדין, פ"ד נז(2) 729 (2003)). עוד צוין בפסיקה, כאמור, כי מקרים בהם לוקה שיקול דעתה של הוועדה בשיקול זר, או בפגמים אחרים היורדים לשורש שיקול הדעת המנהלי, עשויים להצדיק התערבות שיפוטית (ראו הערתה של השופטת פרוקצ'יה בבג"ץ 6250/05 לוי נ' לשכת עורכי הדין (לא פורסם, 20.10.2005); וכן פרשת קורניאלדי לעיל); וכך אף במקרים חריגים של עיוות דין ואי צדק (בג"ץ 4904/04 ותד נ' לשכת עורכי הדין, פ"ד נח(5), 473, 478 (2004). לעתים גם נמצא בפסיקה דיון

מפורט בנכונות השאלות, כמו בפרשת לוי הנזכרת; ואולם, בפרשה זו לא התקבלו טענות העותרים, וההלכה הפסוקה לא שונתה.

היקף ההתערבות המצומצם אשר הותווה בפסיקה הוא אשר צריך להנחות את בית המשפט, בכל הנוגע לבחינות מקצועיות בכלל, ולבחינות לשכת עורכי הדין בפרט. אינני סבורה כי העובדה שלבית המשפט ידע מקצועי ובקיאות בתחום המשפט, צריכה להביא להעמקת חקר בשאלות הבחינה, כפי שנעשה בפרשת לוי ובעניינינו.

7. התערבותו של בית המשפט בהחלטת ועדת הבחינות במקרה דנן התבססה על ניתוח של שאלה 85 לגופה, וקביעה כי קיים פער בין העמדות שהציגה ועדת הבחינות בתשובותיה לבית המשפט:

“ניתן להתרשם מן המפורט לעיל, כי חל שינוי בטעמי התנגדותן של המשיבות לקבלת העתירה ביחס לשאלה 85. אם בתשובה המקורית כל שנטען הוא כי לוועד המחוזי אין מעמד בעניין ביעור התיקים, ואי נכונותה של חלופה ג' מתבטאת בעצם אזכורו של הוועד המחוזי, ולו כמי שאין צורך להיזקק לאישורו, הרי שבהודעה המאוחרת, מיום 30.1.12 נטען, כי משמעות הסיפא היא שניתן לבער צוואות או מסמכים אחרים שנמסרו לעורך הדין למשמרת על פי הסכם, בשביל הלקוח או בשביל אחר, ובלבד שניתן לכך אישור של הוועד המחוזי. אכן, נראה שכך יש לקרוא את חלופה ג', אולם הניסוח אינו ברור דיו, ועובדה היא שגם ב"כ המשיבות עצמו הבין. בקריאה ראשונה, כאילו כל שנאמר בו הוא שאין צורך באישור של הוועד המחוזי לביעור מה שניתן לבער בחלוף 5 שנים. יתכן כי תובנה זו נעוצה בקיומו של הפסיק לפני הסיפא שבמחלוקת, עובדה המאפשרת את קריאתו של הסיפא שלא כתנאי לביעור צוואות או מסמכים אחרים שנמסרו למשמרת, אלא באמירה החלה על כלל הסעיף, ומשמעותה שניתן לבער את שניתן לבער, ואין צורך באישור הוועד המחוזי לשם כך. עצם העובדה שזו הייתה התובנה הראשונית של ב"כ המשיבות די בה כדי להצדיק הכרה בחלופה זו כחלופה נכונה נוספת, על פי הבנה זו. לטעמי, יהיה זה בלתי סביר, בנסיבות אלה, להגיע למסקנה אחרת.”

לטעמי אין לראות סתירה בהנמקת בא כוח המערערת. יכולות להיות כמה סיבות לכך שתשובה ג' אינה נכונה. אך גם אם אצא מן ההנחה כי בא כוח המערערות סתר את עצמו, לדעתי דבריו אינם יכולים להוות עילה לקביעה כי החלטת המשיבה 2 היא בלתי סבירה היא וכי יש להתערב בה. כאמור, עילות ההתערבות בשיקול דעתה המקצועי של ועדת הבחינות הן מצומצמות.

בבחינת למעלה מן הצורך, אומר כי לא די בכך שבית המשפט יגיע לכלל מסקנה כי מדובר ב"חלופה נכונה נוספת". הנחיותיה של הבחינה הן כי על הנבחנים לבחור בתשובה הנכונה ביותר, ולא ידעתי על שום מה תשובה ג' היא נכונה "יותר" מתשובה א', ובית המשפט גם אינו אומר זאת (ראו והשוו: פרשת ותד הנזכרת, בפסקה 11; עת"מ (י-ם) 223/10 ברקוביץ נ' לשכת עורכי הדין בישראל, פסקה 7 (טרם פורסם, 7.4.2010) והאסמכתאות שם).

8. אכן, מן הראוי כי בחינות לשכת עורכי הדין ינוסחו בלשון בהירה, המונעת ככל הניתן ערפולים ודו משמעות. מסכימה אני לקביעתה של השופטת פרוקצ'יה בפרשת לוי הנזכרת, לפיה "...מתכונת הבחינה כבחירה בין אפשרויות, אשר אינה פותחת פתח להסבר ולהבהרה, מחייבת כי תוצגנה שאלות שהתשובות להן הן חד משמעיות וברורות, ואינן פותחות פתח ממשי לאפשרויות שונות, שאם לא כן, תיתכן טעות ומבוכה" (שם). עם זאת, לא די בניסוח כמו בשאלה שלפנינו כדי להצדיק את התערבותו של בית המשפט בשיקול דעתה של ועדת הבחינות, שהרי היא הגוף המקצועי המוסמך על פי הדין לקיים את הבחינות ולדון בהשגות עליהן. חריגה מסמכות, פגם היורד לשורש ההליך המנהלי או עיוות דין לא התקיימו במקרה שלפנינו, ולא היה מקום להתערבותו של בית המשפט.

מהטעמים שהובאו לעיל, הורינו על קבלת הערעור.

ש ו פ ט

השופט ע' פוגלמן:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת מ' נאור.

ניתן היום, י' באייר, תשע"ב (2.5.2012).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט